

บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Monk Role in Community Development in Phra Nakorn Sri Ayutthaya

รศ.พรชัย พันธุ์ธาดาพร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน (2) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน (3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 361 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 134 รูป ผู้นำชุมชน 227 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดเจตคติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ด้านได้แก่ ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า t-test ผลการวิจัยว่า

1.บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในชุมชน

2.บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของ ผู้นำชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในชุมชน

3.เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ พระสงฆ์ กับ ผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : บทบาทพระสงฆ์ พัฒนาชุมชน

Abstract

The project aims to study monk's opinion level on monk role in community development, community leader's opinion level on monk role in community development, and to compare opinion between community leader and monk on monk role in community development. There were 361 representative samples; consisted of 134 monks and 227 community leaders. The research tool was attitude test which was rating scale. This test consisted of monk role in morality development, society and culture, environment, economy and community prevention from drug problem. The statistics that were used are percentage, mean and standard deviation. The hypothesis testing by using t-test found the following:

¹ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์หันตรา

1. Monk's opinion level on monk role in community development was totally high. To sort of average was roles in morality development, society and culture, environment, economy and community prevention from drug problem.

2. Community leader's opinion level on monk role on community development was generally high. To sort of average were roles in society and culture, morality development, environment, community prevention from drug problem and economy.

3. To compare opinion between community leader and monk on monk role in community development found that their opinions were not so different. There was not different level of 0.05 statistically significant. There was only one different statistical significant level at 0.05 which was role in community prevention from drug problem.

Keywords: Monk Role / Community development

บทนำ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตัวแทนของพระพุทธศาสนา นอกจากจะมีพระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและพระสงฆ์อีกความสัมพันธ์ระหว่างวัดส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด มีความสัมพันธ์กับประชาชน กันอย่างใกล้ชิด

พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากสำหรับชุมชนแบบชนบท และหากรู้จักดำเนินการให้ดี พระสงฆ์นั้นเองจะเป็นผู้ที่สามารถนำชนบทไปสู่ความเจริญได้โดยวิถีทางที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพราะความสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านยังอยู่ในสภาพที่ดี และความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะพิเศษจำเพาะคือ พระสงฆ์เป็นผู้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังพระ โดยเคารพนับถือและเชื่อฟังนี้เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาไปด้วยความเต็มใจและเต็มกำลัง (พระอนุชิต ชูเนียม. 2550: 14) แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากมีสถาบันอื่นๆเข้ามาทำหน้าที่แทนบทบาทต่างๆทำให้วัดและพระสงฆ์มีส่วนช่วยสังคมน้อยลง เช่น มีโรงเรียนทำหน้าที่สอนกุลบุตรกุลธิดาแทนวัด มีโรงพยาบาลรักษาคนป่วยแทนวัด มีโรงมหรสพ ที่ให้ความบันเทิงซึ่งไม่จำกัดดูแทนวัด สิ่งเหล่านี้เริ่มทำให้คนห่างวัดมากขึ้น (ชัยมงคล ศรีทองแดง. 2552 : 4) ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ ได้ลดน้อยลงและกำลังจะสูญหายไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในชุมชนเมือง ส่วนในชนบทวัดยังคงมีความหมายกับวิถีชีวิตของสังคมไทย แต่ถ้าขาดความตระหนักในการปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ในชนบท สิ่งเหล่านี้จะเสื่อมลงได้เพราะชุมชนแบบชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนแบบเมืองหลวงเช่น ผู้วิจัยได้พยายามค้นหาความตระหนักในปัญหาของวัด และบทบาทพระสงฆ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ไม่มีการกล่าวถึงแม้แต่ในหมวดการสร้างจิตสำนึก ของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ ไม่มีการมีส่วนร่วมของวัด และพระสงฆ์ แม้แต่น้อย

ปัญหาดังกล่าวมานี้มีผลต่อในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเช่นเดียวกัน เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่รวมคนต่างถิ่นมากมาย เพราะมีสวนอุตสาหกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ในอดีตเกี่ยวข้องกับวัด และวัง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนาสถานในจังหวัดมีทั้งสิ้น 576 แห่ง แยกเป็นวัด สำนักสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและสามัญ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 85 และศูนย์การเรียนพระปริยัติธรรม 40 แห่ง มีจำนวนพระภิกษุ (มหานิกาย) 5,533 รูป สามเณร 351 รูป จำนวนพระภิกษุ (ธรรมยุต) 211 รูป สามเณร 863 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ 30 กันยายน 2558) จากข้อมูลที่น่าเสนอ ยากจะปฏิเสธถึง

ความสำคัญของ วัด และพระสงฆ์ คนรุ่นใหม่มีความผูกพันกับสถาบันศาสนาน้อยลง ไม่เข้าไปร่วมงานบุญกุศลเท่าคนรุ่นก่อน คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของวัดลดลงทุกที วัดบางแห่งจึงถูกปล่อยปละละเลยจากสังคม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันนี้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนลดน้อยลง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันไม่ค่อยมีบทบาททำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร

จากสภาพการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ศึกษาว่า ในความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนได้มองบทบาทของพระสงฆ์ที่พำนักอยู่ในวัดทั้งในเมืองและในชนบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทำหน้าที่หรือมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนโดยศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่าเป็นอย่างไร

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวประกอบกับผู้วิจัย จะช่วยทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นหรือช่วยให้เกิดความตระหนักในการจัดฟื้นฟูบทบาทดังกล่าว จะช่วยทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา ปสาทะ ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา จึงต้องศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเสนอต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอันจะส่งผลทำให้เป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติต่อไป

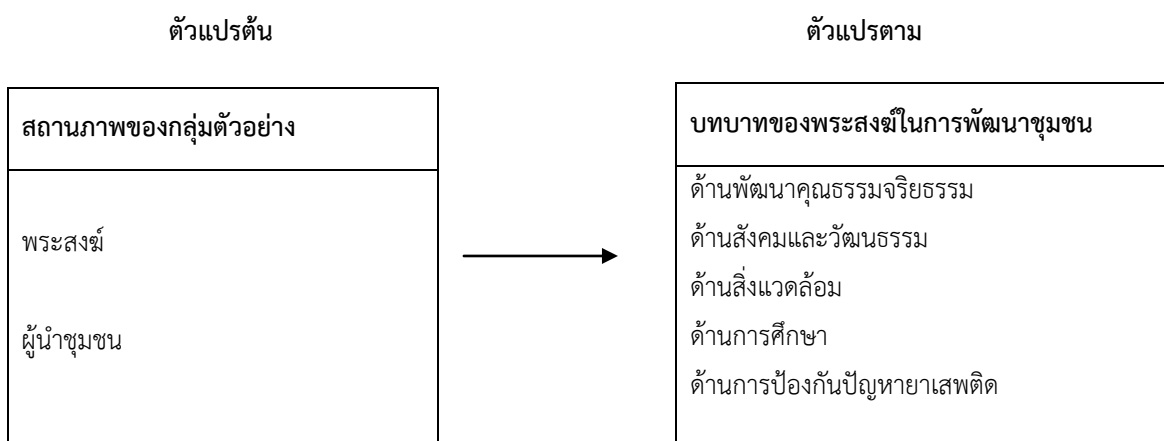
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน จำแนกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินงานประกอบด้วย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะเครื่องมือ วิธีการสร้างเครื่องมือ การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พระสงฆ์ที่พำนักประจำอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไวยาวัจกรวัด ประธานกลุ่มต่างๆในชุมชน จำนวน 6,342 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เปิดตารางของ Krejcie and Morgan ได้จำนวน 361 คน และ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 32 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50 – 5.00	มากที่สุด
3.50 – 4.49	มาก
2.50 – 3.49	ปานกลาง
1.50 – 2.49	น้อย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด

การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทวัด บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ พระสงฆ์

2. ร่างแบบสอบถามโดยใช้ องค์ความรู้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เครื่องมือ ของ พระอธิการประวัติ กันหะคุณ (2550: 94) พระมหาสมคิด สารสภา (2550: 107) พระครูอรุณสาร โสภิต (2553 : 113) เป็นแนวทางในการสร้างประเด็นคำถาม

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความตรงตามเนื้อหา แล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ จำนวน 3 ท่าน

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ try out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำแบบมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา alpha – coefficient โดยใช้สูตรของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.81

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) อธิบายคุณลักษณะของประชากรหาระดับความคิดเห็นเรื่อง โดยพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านและในภาพรวมด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้ ค่า t- test

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังตารางด้านล่าง

บทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชน	พระสงฆ์		ผู้นำชุมชน		t	p
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.41	.71	4.46	.64	-.24	.89
2. ด้านการศึกษา	3.55	.65	3.57	.69	-.19	.80
3. ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	3.50	.82	3.51	.60	-.17	.72
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.16	.74	3.21	.52	-.15	.68
5. ด้านการป้องกันปัญหาเสพติด	2.89	.80	2.94	.57	-.12	.55
รวม	3.50	.57	3.54	.48	-.11	.64

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ ค่า sig จำแนกเป็นรายด้าน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ และผู้นำชุมชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นของทั้ง พระสงฆ์ และ ผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม รองลงมาคือด้าน การศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ด้านการป้องกันปัญหาเสพติด และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ พระสงฆ์กับผู้นำชุมชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำ ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อที่ควรนำมาอภิปราย ในบางประเด็นดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นด้านที่ทั้งพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นตรงกัน ว่าบทบาทในด้าน นี้ มีค่าอยู่ในระดับมาก และในการทดสอบสมมติฐานก็พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะทั้ง พระสงฆ์และผู้นำชุมชนต่างตระหนักดีว่า การที่คนส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ต้องรู้วิธีการอยู่ร่วมกัน และบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้คนสามารถอยู่ร่วมกัน ไม่เบียดเบียนกัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน และพื้นฐานที่โยงกับความเป็นอยู่ของสังคมที่มั่นคงคือ ทุกหน่วยของสังคมต้องมีกติกาการอยู่ร่วมกัน ประกอบกับพระสงฆ์เป็นหน่วยที่มีวินัยพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยมงคล ศรีทองแดง (2552 : 36) สรุปว่า พระสงฆ์มีสำคัญกับสังคมเนื่องจาก พระสงฆ์มุ่งพัฒนาจิตใจของทั้งตนเองและประชาชนให้เป็นคนดีและอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุขอีกทั้ง พระมหาสมคิด สารภา (2552 : 54) กล่าวว่า พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา ความขัดแย้งในระดับบุคคล และกลุ่มบุคคลด้วย อันเนื่องจาก ความศรัทธาที่ประชาชนในพื้นที่มีความเคารพและเชื่อ ฟังพระสงฆ์ วัดก็อยู่ร่วมกับประชาชนอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บทบาทของประชาชนต่อการใช้ชีวิตในสังคมจึงเกี่ยวพันกับ พระสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำบุญใส่บาตร กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การจัดประชาคมหมู่บ้าน หรือการ แก้ปัญหาของชุมชนต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่วัดจะมีทำบุญ การละเล่น และมหรสพต่างๆจัดขึ้นภายในวัด ประเพณีลอยกระทง หลากๆแห่ง ก็มักใช้สถานที่วัดที่ติดริมน้ำ จัดกิจกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์ (2552 : 54) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้

ศูนย์กลางของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่พระสงฆ์มีบทบาทในด้านให้การส่งเสริมสนับสนุนความมั่นคงทางสังคม อันได้แก่ส่งเสริมความมั่นคงในสถาบันครอบครัว โดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมวันครอบครัวอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการจัดหาทุนเพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่หมู่บ้าน สนับสนุนทุนเพื่อสนับสนุนให้ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุดีขึ้น และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างประชาชนในพื้นที่ ที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ พระสงฆ์จะมีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าว

2. ด้านการศึกษา เป็นด้านที่ ทั้งพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นตรงกันว่าบทบาทในด้านนี้ มีค่าอยู่ในระดับมาก และในการทดสอบสมมติฐานก็พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะบทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุนด้านการศึกษาเป็นเรื่องที่คุ้นเคยสำหรับประชาชนทั่วไปกล่าวคือ วัดมีการจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิสงเคราะห์ให้กับนักศึกษาที่ยากจน เรียนดี มีความประพฤติดี โดยพระสงฆ์จะมอบทุนให้ใน วันแม่ วันเด็ก วัดสงกรานต์ พิธีงานศพ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกว่าวัดไม่เคยทิ้งเยาวชน ภายในชุมชนรวมทั้งการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์การศึกษาให้กับสถานศึกษาในชุมชน นอกจากนี้พระสงฆ์ยังเป็นวิทยากรให้ความรู้ให้กับโรงเรียนในชุมชนในหลายๆเรื่องได้ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาสังคมศึกษา วิชาพุทธศาสนา เป็นต้น เนื่องจากพระสงฆ์สมัยใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น จึงเปรียบเสมือนเป็นการพึ่งพากันระหว่างวัดกับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนัย ดวงชัย (2552 : 54) ที่กล่าวว่า พระสงฆ์อยู่ได้เพราะชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์ต้องช่วยเหลือเกื้อกูล และบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชน การจัดสงเคราะห์ด้านการศึกษาเป็นหน้าที่สำคัญที่วัดอาจจะต้องให้ทุน ให้พระสงฆ์มีส่วนในการให้ความรู้ แก้ปัญหาของเยาวชน รวมถึงการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆในชุมชน เช่น ร่วมมือกับพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ในการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ สุขอนามัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอนุชิต ชูเนียม (2552 : 54) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน มีการสนับสนุนทุนการศึกษา จัดอบรมเยาวชน ให้การศึกษากับทั้งพระสงฆ์ เณร และฆราวาส ให้มีความรู้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นด้านที่ทั้งพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นตรงกันว่าบทบาทในด้านนี้ มีค่าอยู่ในระดับมาก และในการทดสอบสมมติฐานก็พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะบทบาทในด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเหมือนเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ พระพรหม คุณากรณี อ่างใน (พระครูอรรถสารโสภิต 2550 : 26) กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมคนในชาติ พระสงฆ์ต้องเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจของคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ตั้ง ให้ประชาชนยอมรับพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการนำคุณงามความดี ความสงบสุขมาสู่สังคม ประเด็นที่น่าพิจารณาในด้านนี้คือ พระสงฆ์เป็นผู้เผยแพร่ ธรรมะโดยการเทศน์ รัับกิจนิมนต์ไปบรรยายธรรมในที่ต่างๆ มีการเขียนหนังสือเป็นพ็อกเก็ตบุ๊ก การสื่อสารผ่านสื่อต่างๆเช่น โทรทัศน์ แผ่นซีดี สื่อออนไลน์ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในกระแสที่เขี้ยวกรากของข้อมูลสื่อสารที่ส่วนใหญ่ล้วนมีผลให้จิตใจมีความต้องการไม่สิ้นสุด สนุกสนาน เพลิดเพลิน แต่ในทำนองเดียวกัน สื่อที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ความมีวินัย ความขยัน ความอดทน ความซื่อสัตย์ การแสดงออกทั้งทาง กาย วาจา และใจ สาระนำจิตใจให้รู้เท่าทัน รู้จักพัฒนาจิตตนเองให้รับรู้ถึงความสงบก็มีอยู่ไม่น้อยเช่นกัน โครงการที่เป็นรูปธรรมของวัดที่ได้สนับสนุนโครงการที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม เช่น โครงการเยาวชนคนดีศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรราชภูมิ บุญมา (2554 : 61) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จะถูกสังคมคาดหวังว่าเป็นผู้ที่ต้องนำคุณธรรม จริยธรรม มากกว่าครูผู้สอน เพราะหลักธรรมคำสั่งสอน ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้ ละความชั่ว มุ่งทำความดี ซึ่งมีข้อธรรมะหลายข้อที่เหมาะสมกับประชาชนทั่วไปสามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างเหมาะสม เช่นหลักธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนหรือ ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สปัปปีริสธรรม 7 เป็นต้น

4. ด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดวัฒนธรรม เป็นด้านที่ทั้งพระสงฆ์ และผู้นำมีความคิดเห็นตรงกันว่า บทบาทในด้านนี้ มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง และในการทดสอบสมมติฐานก็พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะบทบาทในด้านนี้พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในเรื่องของ การไปบรรยายธรรมในหัวข้อเกี่ยวกับเยาวชนห่างไกลยาเสพติด มีส่วนร่วมในการตรวจสอบพระในวัดว่ามีพระสงฆ์รูปใดที่มีพฤติกรรมน่าสงสัยเพื่อแจ้งให้กับเจ้าอาวาสทราบ ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข้อมูลผู้ที่อยู่ในข่ายน่าสงสัย สนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด สนับสนุนให้วัดเป็นสิ่งปลอดสารเสพติดทุกชนิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนัย ดวงชัย (2550 : 68) ศึกษาเรื่อง บทบาทการป้องกันปัญหาเสพติดของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม พบว่า บทบาทในด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์อาจทำได้ในฐานะของผู้บรรยายธรรม และสนับสนุนทุน กิจกรรมในสถานศึกษา และชุมชน เพื่อให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด ส่วนกิจกรรมในวัดส่วนใหญ่ได้มีการตรวจสอบ พระที่มีพฤติกรรมน่าสงสัย จับตารวบรวมข้อสงสัย หากพบ หลักฐานชัดเจนว่าเสพยา ก็จะมีมาตรการให้ลาสิกขาบททันที รวมทั้ง วัดได้ปรับปรุงสถานที่ให้โล่ง มีไฟฟ้าในยามค่ำคืน เพื่อมิให้เป็นที่มั่วสุมของวัยรุ่น มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจคือ ควรมีการตรวจร่างกายก่อนบวช รวมทั้งสุ่มตรวจปัสสาวะ 1 ครั้ง เพื่อมั่นใจได้ว่ายาเสพติดจะไม่มีในวัด รวมทั้งสร้างช่องทางให้พระสงฆ์ สามารถติดต่อ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ตำรวจ และสาธารณสุขได้อย่างสะดวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำจากแต่ละด้าน ประกอบกับจากข้อเสนอปลายเปิดมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังนี้
 - 1.1 คณะสงฆ์ควรมีการจัดทำแผนแม่บทให้ชัดเจน ในการกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ โดยเปิดโอกาสให้ตัวแทน ของ ทั้งคณะสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และประชาชนในจังหวัดได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ
 - 1.2 ควรจัดตั้งคณะทำงานติดตามแผนแม่บท ว่ามีการดำเนินการอย่างไร มีปัญหาใดที่ต้องการปรับปรุง และประเมินผลว่า ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว
 - 1.3 งบประมาณควรทุ่มไปกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้ การเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 1.4 คณะสงฆ์ต้องมีการจัดระเบียบพระสงฆ์อย่างจริงจัง เพื่อมิให้มีการพนัน ยาเสพติด มหรสพที่ไม่เหมาะสม เกิดขึ้นในวัดอย่างเด็ดขาด
 - 1.5 คณะสงฆ์ควรให้วัดในแต่ละพื้นที่ให้เป็นศูนย์สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เช่น ตำรวจ สาธารณสุข สถานศึกษา เป็นต้น
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพบทบาทของพระสงฆ์ด้านพัฒนาชุมชน
 - 2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับยุคการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยมงคล ศรีทองแดง.(2552). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมือง ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูอรุณสารโสภิต.(2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- พระมหาธีรราชูฒิ บุญมา.(2554). บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอย สะแก็ด จังหวัด เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์.(2552). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของ ชุมชน . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาศึกษา) สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาสมคิด สาระภา.(2550). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: ศึกษากรณีพระครูอุดมพัฒนาร(กร(สายเนตร) โยโสธโร) วัดอุดตมผลาราม บ้านขามเปี้ย ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระอธิการประวัตติ กันทะคุณ.(2550). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระอนุชิต ชูเนียม.(2550). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนใน จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุนัย ดวงชัย.(2550). บทบาทการป้องกันปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์ ในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.